

2015-10-23

Ert dnr:
U2015/03787/UH

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Carin Renger

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM
u.registrator@regeringskansliet.se

Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70)

Utbildningsdepartementet har berett Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) möjlighet att yttra sig över utredningen ”Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70)”.¹

Sammanfattning av SKL:s synpunkter

Kommuner, landsting och regioner är beroende av ett fungerande utbildningssystem för högre utbildning. Det är en förutsättning för att verksamheterna i välfärdssektorn ska kunna bedrivas med hög kvalitet och effektivitet. Detta gäller hela landet.

SKL anser att regeringen ska ta ansvar för att dimensioneringen av samhällsviktiga utbildningar fungerar väl. För att uppnå detta krävs även ett regionalt perspektiv.

SKL menar att de förslag som utredaren presenterar är positiva. De är dock inte tillräckliga för att komma tillrätta med de obalanser som har identifierats i utredningen. Skarpa förslag behöver tas fram för att komma tillrätta med detta. Staten behöver tydligare styra inom de områden där dimensioneringen uppenbart inte fungerar.

SKL ser positivt på förslagen att:

- lärosäten ska skapa och förstärka arenor för samverkan med arbetslivets representanter och lärosäten emellan, förslagsvis används redan befintliga arenor som utvecklas för ändamålet,
- lärosäten i sin årsredovisning ska beskriva hur samverkan med arbetslivets intressenter genomförs. Det bör även framgå på vilket sätt arbetslivets intressen har tagits tillvara gällande dimensionering och innehåll i utbildningarna,
- Universitetskanslersämbetet (UKÄ) får i uppgift att utvärdera samverkan ur arbetslivets perspektiv. Det bör dock göras kontinuerligt, inte endast efter tre år,
- regeringen samlar högskolans och arbetslivets representanter för att skapa gemensamma lösningar av de hinder som identifierats beträffande vårdutbildningar och lärarutbildningar,
- UKÄ ska föra diskussion med arbetsgivare i samband med publicering av rapporten *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden* för att skapa en gemensam bild av behoven, samt
- fort- och vidareutbildning tydliggörs i den strategiska utbildningsplaneringen, men att den tar stor hänsyn till arbetsgivares behov.

---

¹ Betänkandet av utredningen om Högre utbildning under tjugo år, SOU 2015:70

Förbundets ställningstagande

Samverkansarenor

SKL anser att utredningens förslag till åtgärder är av värde för att öka samverkan mellan arbetslivets representanter och lärosäten samt lärosäten emellan. Dessa arenor behöver finnas och utvecklas. SKL efterfrågar dock en konkretisering av hur detta ska ske och hur redan etablerade arenor ska användas, ett exempel kan vara att arbeta genom de regionalt utvecklingsansvariga. Dessa arenor kan ge ett helhetsperspektiv på utbildningssystemen, från gymnasial-, högskole- samt fort- och vidareutbildning vilket bör ses i ett sammanhang. Dessutom finns här ett regionalt utvecklings- och tillväxtperspektiv som är av stor vikt för samhället. Högre utbildning bör ha en nära koppling till den lokala och regionala arbetsmarknaden för att kunna utbilda utifrån arbetsmarknadens behov. Arbetsgivare bör få stort inflytande gällande utbildningsdimensionering och innehåll i utbildningarna som välfärden har behov av, för att de ska motsvara det behov av kompetens som finns i verksamheterna också i ett framtida perspektiv. Samverkan är ett medel för att gemensamt hantera de framtida samhällsutmaningarna som påverkar behovet av kompetens i t.ex. skola och hälso- och sjukvård. Det kan gälla konsekvenser av en ökad invandring, en åldrande befolkning, multisjuklighet och urbanisering.

I de fall då arbetsgivare bidrar i utbildningarna med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) eller liknande krävs en samplanering mellan arbetsgivare och lärosäte. Förhållanden hos arbetsgivarna som kan påverka dimensionering, innehåll och kvalitet behöver tas i beaktande.

För en optimal dimensionering och en god spridning av utbildningarna över landet utifrån arbetslivets behov krävs en nära dialog mellan lärosäten. Om inte alla utbildningar kan ges överallt p.g.a. bristande studentunderlag krävs mer samarbete även mellan lärosäten och flexiblere utbildningsformer.

Redovisning till regeringen och utvärdering av UKÄ

SKL ser positivt på att lärosäten åläggs att redovisa hur den systematiska samverkan med arbetslivets intressenter sker och att detta utvärderas av UKÄ. Förslaget är inte tillräckligt skarpt, men det sätter fokus på frågan. Områden som visat på obalanser kräver särskild styrning från regeringens sida. Det ska inte vara möjligt att lägga ner utbildningar där det finns stora behov på arbetsmarknaden, vilket sker idag. Om en minskning av antalet utbildningsplatser inom sådana områden sker ska det mycket tydligt redovisas på vilket sätt arbetslivet varit delaktiga i besluten.

UKÄ:s utvärderingar ska ske kontinuerligt, förslagsvis i samband med kvalitetsgranskningen av högre utbildning. Då kommer fokus även i fortsättningen att finnas på god samverkan mellan lärosäten och arbetslivet. Det behöver även finnas en skärpa i UKÄ:s granskningar som kräver åtgärder av lärosätet om det framkommer att det inte fungerar.

Vård- och lärarutbildningar

Trots att utredningen identifierat att dimensioneringen inte fungerar tillfredsställande inom utbildningsområdena hälso- och sjukvård, socialomsorg samt pedagogik och lärarutbildning, finns inga skarpa förslag. Det är positivt att regeringen samlar högskolans och arbetslivets representanter för att gemensamt lösa de hinder som finns, men SKL saknar konkreta förslag att ta ställning till. Regeringen behöver ta ett tydligt ansvar för att lärosäten i Sverige erbjuder utbildningsplatser och innehåll i utbildningar efter de behov som finns på arbetsmarknaden, regionalt och nationellt. Skarpa förslag för styrning av dimensioneringen måste tas fram, i nära samverkan med arbetsgivare, som verkar tvingande på lärosätena som i övrigt har stora frihetsgrader. Staten behöver styra lärosäten att utbilda efter nationella och regionala behov, vilket även kan innebära att samverkan måste ske mellan olika lärosäten och att decentralisering av utbildningar sker till mindre orter. Då det finns obalanser mellan utbud och efterfrågan behöver särskilt fokus från statsmaktens sida finnas på dessa områden.

Arbetsmarknadsprognoser

Arbetsmarknadsprognoser och annan fakta är viktiga som underlag för dialog kring dimensionering, men de kan inte täcka alla behov. Snabba förändringar, ändrade förutsättningar och nya strategiska överväganden för framtiden måste diskuteras i nära samverkan med arbetsgivare. Dialog bör ske med arbetsgivare för att skapa en gemensam bild av behoven. Lösningar behöver identifieras i dialog med arbetsgivarna och staten måste ta ett ansvar för att utbilda efter det behov som finns. Lärosäten ska inte kunna minska antalet utbildningsplatser om prognoser visar på behov, utan att samverka med arbetsgivare. Så sker idag, vilket skapar stora svårigheter för landsting, regioner och kommuner.

Staten bör ha särskild bevakning på de områden som i arbetsmarknadsprognoser visar på behov, till dess det är åtgärdat.

Fort- och vidareutbildning

Utredaren menar att högskolans normala utbildningsorganisation är mindre väl anpassad för företags, myndigheters och andra arbetsorganisationers behov av fort- och vidareutbildning för att systematiskt kompetensutveckla sin personal. Istället menar utredaren att detta bör ske som uppdragsutbildning. SKL anser att högskolan kan ha betydelse både för systematisk kompetensutveckling och för utbildningar som kräver spetskompetens. Exempelvis har statliga satsningar på kompetensutveckling gjorts inom skolområdet som faller väl inom ramen för högskolans uppdrag. Det behöver även finnas möjligheter för individer att under sitt arbetsliv kompetensutveckla sig för att byta arbete inom eller mellan samhällssektorer. SKL anser därför att kontinuerlig dialog med arbetslivet kring behov och prioritering av fort- och vidareutbildning är av största vikt. Fort- och vidareutbildning lämpar sig väl för olika former av flexibelt lärande och skulle med fördel kunna ske även under sommarmåna-

derna. Redan yrkesverksamma har behov av flexibla former för lärande, där distanskurser, övningsskolor och lektorer som undervisar på arbetsplatser är några exempel på lösningar.

Gränsdragning mellan högskola och yrkeshögskola

SKL anser att beskrivningen av gränsdragningarna mellan högskola och yrkeshögskola är alltför snävt beskrivet. Det gäller både långsiktiga och kortsiktiga behov samt vilken efterfrågan som styr utbildningen. Högskolan skulle mycket väl kunna tillfredsställa behov på kortare sikt genom att förändra utbildningsdimensioneringen, likaväl som Myndigheten för yrkeshögskolan behöver bevilja utbildningar på längre sikt än vad som görs idag inom vissa områden.

När det gäller efterfrågan är det oerhört viktigt att även högskolan har ett uppdrag att utbilda efter arbetslivets behov. Det gäller i mycket hög grad för exempelvis yrkesutbildningar som efterfrågas i välfärdssektorn.

Finansiering av utbildningar efter behov i hela landet

Välfärdens verksamheter finns och behöver finnas i hela Sverige. Därför behöver personer med rätt kompetens och möjligheterna till utbildning finnas tillgängliga i hela landet. SKL anser att det är mycket positivt att lärosäten decentraliserar utbildningar för att möjliggöra detta, men det medför ökade kostnader. Finansieringsmodeller behövs för att fortsätta utveckla detta.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande